DOMSTOLENS DOM
AF 30. SEPTEMBER 1975 [1]

Procureur Général ved Cour d'Appel Bordeaux mod Robert Jean Arnaud og andre (anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Cour d'Appel Bordeaux)

»Formodning om kunstigt forøget alkoholindhold i vin«

De forenede sager 89/74, 18 og 19/75

Sammendrag

Landbrug — fælles markedsordning — vin — import — kvantitative restriktioner — foranstaltninger med tilsvarende virkning — national kontrol — kunstig forøgelse af alkoholindholdet — formodning — analysemetode — lovlighed — betingelser

(EØF-traktatens artikel 30; Rådets forordning nr. 816/70 og 817/70; Kommissionens forordning nr. 1539/71)

Under hensyn til fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin kan en medlemsstat som national kontrolforanstaltning anvende en lovsformodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, der støttes på forholdet mellem alkohol og tørstof beregnet ved 100°-metoden, forudsat at formodningen kan afkræftes, og at den anvendes således, at vine fra andre medlemsstater retligt eller faktisk ikke stilles ringere.

I de forenede sager 89/74, 18 og 19/75

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens artikel 177 af Cour d'Appel i Bordeaux er indgivet til Domstolen for i de straffesager, der verserer for nævnte ret mellem

PROCUREUR GENERAL (ANKLAGEMYNDIGHEDEN) VED COUR D'APPEL BORDEAUX

og

1. ROBERT JEAN ARNAUD, boende i Teuillac, Gironde, tiltalt,

(sag 89/74)

1 — Processprog: Fransk.

2. CLAUDE CAMILLE RABY, boende i Vignonet, Gironde, tiltalt, samt

INSTITUT NATIONAL DES APPELLATIONS D'ORIGINE, Paris, borgerlig part,

SYNDICAT GIRONDIN DE DEFENSE CONTRE LA FRAUDE, Bordeaux, borgerlig part,

LIGUE DES VITICULTEURS DE LA GIRONDE, Bordeaux, borgerlig part,

(sag 18/75)

3. ROGER GALLET, boende i Capian, Gironde, tiltalt, samt

DIRECTEUR GENERAL DES IMPOTS (SKATTEDIREKTØREN), Bordeaux, borgerlig part,

LIGUE DES VITICULTEURS DE LA GIRONDE, Bordeaux, borgerlig part,

(sag 19/75),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af en række bestemmelser i Rådets forordning nr. 816/70 af 28. april 1970 om supplerende regler for den fælles markedsordning for vin (EFT-specialudgave 1970 (I), s. 212; org. ref. JO L 99, s. 1), Rådets forordning nr. 817/70 af 28. april 1970 om fastlæggelse af særlige regler for kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder (EFT-specialudgave 1970 (I), s. 228; org. ref. JO L 99, s. 20) og Kommissionens forordning nr. 1539/71 af 19. juli 1971 om fastsættelse af fælles analysemetoder, der finder anvendelse inden for vinsektoren (EFT-specialudgave 1971 (II), s. 493; org. ref. JO L 163, s. 41),

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene J. Mertens de Wilmars og Mackenzie Stuart, dommerne A. M. Donner, R. Monaco, P. Pescatore, H. Kutscher, M. Sørensen (refererende) og A. O'Keeffe,

generaladvokat: A. Trabucchi
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

Forelæggelsesdommene og de i henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen afgivne skriftlige indlæg kan sammenfattes således:

I — De faktiske omstændigheder og skriftvekslingen

1. Vin er et produkt, som fremkommer ved gæring af friske druer eller disses saft. Druerne indeholder sukker, der i forbindelse med gærsvampe naturligt omdanner sig til alkohol.

Det naturlige produkts alkoholindhold kan forhøjes kunstigt (»beriges«) ved forskellige fremgangsmåder, dels ved alkoholtilsætning, dvs. ved direkte tilsætning af alkohol til vinen eller til mosten, dels ved chaptalisering, dvs. ved direkte tilsætning af sukker til mosten eller til de indsamlede druer.

Disse forskellige processer er enten helt forbudt eller nøje reguleret.

2. En sådan regulering indeholdes i de fællesskabsforordninger, hvorved der fra den 1. juni 1970 indførtes en fælles markedsordning for vin. De to grundforordninger er forordning nr. 816/70 om supplerende regler for den fælles markedsordning for vin, der indeholder regler, som gælder for alle sektorens produkter, medmindre andet er bestemt, og forordning nr. 817/70 om fastlæggelse af særlige regler for kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder.

Afsnit IV i forordning nr. 816/70 har følgende overskrift: »Forskrifter vedrørende visse ønologiske fremgangsmåder og afsætningen til forbrug«. I artikel 18 nævnes det tilfælde, hvor medlemsstaterne kan tillade en forhøjelse af det naturlige alkoholindhold i de friske druer, mostsorterne og vinene. I de følgende artikler præciseres de betingelser, hvorunder forhøjelsen kan finde sted, og særlig de metoder, der skal anvendes. Tilsætning af alkohol for at forhøje alkoholindholdet er ikke nævnt og er derfor forbudt, hvilket bekræftes af det principielle forbud i forordningens artikel 25.

Lignende bestemmelser findes i artikel 7 og 9 i forordning nr. 817/70.

3. Før fællesskabsbestemmelserne trådte i kraft, var tilsætning af alkohol til vin forbudt i fransk ret. En bestemmelse herom fandtes i lov af 24. juli 1894 om bedragerier i forbindelse med forhandling af vin. Denne bestemmelse er gentaget i § 8 i bekendtgørelse af 1. december 1936, den såkaldte Code du Vin. Som følge af oprettelsen af den fælles markedsordning for vin ophævedes ved bekendtgørelse nr. 72.309 af 21. april 1972 loven af 24. juli 1894, for så vidt som den omtaler tilsætning af alkohol til vin.

Chaptalisering var ligeledes underkastet regulering i fransk ret før indførelsen af den fælles markedsordning for vin. Den var forbudt i visse zoner og tilladt i andre.

4. Med henblik på en effektiv bekæmpelse af overtrædelser blev der i den franske bekendtgørelse af 19. april 1898 vedrørende vine med kunstigt forøget alkoholindhold indsat en bestemmelse — som blev gentaget i § 8 i Code du Vin — om en formodning for kunstigt forøget alkoholindhold; bestemmelsen lyder således:

»Rødvine med et forhold mellem alkohol og reduceret tørstof på over 4,6 og

hvidvine med et forhold på over 6,5 formodes at have kunstigt forøget alkoholindhold. Denne formodning kan dog afkræftes, når det ved en sammenligning med de for vinene forskellige væsentlige egenskaber, smagen, de forhold, hvorunder de fremstilles, og oprindelsesstedet kan bevises, at de udelukkende hidrører fra gæring af friske druer.«

Formodningen har følgende grundlag:

Vinen indeholder dels flygtige stoffer (få, men i rigelige mængder, såsom alkohol og flygtige syrer) og dels ikke-flygtige stoffer (såsom salte, syrer, glycerin og pektiner). De ikke-flygtige stoffer udgør vinens »tørstof«.

Alkoholtilsætning og chaptalisering skaber uligevægt i vinens sammensætning. Herved forhøjes mængden af alkohol, uden at der sker forhøjelse af mængden af de fleste andre stoffer. Tørstoffet forhøjes derfor ikke i samme forhold som alkoholen. Erfaringen har imidlertid vist, at der findes et bestemt forhold mellem vægten af det reducerede tørstof og vægten af vinens alkohol. Man kan således formode, at vinen er undergået alkoholtilsætning eller chaptalisering, når forholdet mellem det reducerede tørstof og alkoholen er højere end visse i loven fastsatte grænser.

5. Anvendelsen af denne formodning kræver, at man fastsætter den metode, hvorefter tørstoffet skal beregnes [1].

Der har været anvendt adskillige analysemetoder med henblik på beregning af tørstoffet. Den ene af dem er »100°-metoden«, som består i vejning af det, der bliver tilbage, efter at vinens flygtige stoffer er fordampet ved 100°. En anden metode er »70°-metoden i lufttomt rum«, hvorefter man vejer det, der bliver tilbage, efter at vinens flygtige stoffer er fordampet ved 70° i et lufttomt rum. En tredje metode er »vægtfyldemetoden«, der består i en indirekte beregning af tørstoffet efter vinens vægtfylde = alkoholen, som er blevet ført tilbage til sit oprindelige rumfang ved tilsætning af vand.

Valget mellem de forskellige metoder til beregning af tørstoffet har praktisk betydning, idet det har vist sig, at de opnåede resultater varierer efter de forskellige metoder. (Det tørstof, som fremkommer ved 100°-metoden er mindre end det, der opnås ved de to andre metoder, fordi fordampningen ved 100° medfører, at en mængde partikler af de dele, som kun i mindre grad er modstandsdygtige, spredes i atmosfæren).

100°-metoden blev indført i Frankrig ved forordning af 18. januar 1907 og præciseret ved forordning af 22. april 1908 med henblik på at udfinde forholdet alkohol/tørstof.

§ 2 i den franske anordning af 22. januar 1974 vedrørende indenlandske vine forudsætter, at denne metode kan anvendes for at fastslå forholdet alkohol/reduceret tørstof. Den lyder således:

»Med undtagelse af tørstofmetoden, der fortsat skal benyttes ved 100° C til eventuel fastsættelse af alkoholindholdet ved reduceret prøve i henhold til vinlovens § 8, udføres de i den foregående § omhandlede analyser efter de metoder, som er foreskrevet i bestemmelserne i forordning (EØF) nr. 1539/71 af 19. juli 1971«.

Kommissionens forordning nr. 1539/71 af 19. juli 1971 om fastsættelsen af fælles analysemetoder, der finder anvendelse inden for vinsektoren bestemmer i artikel 1, stk. 1:

»Analysemetoderne med hensyn til gennemførelse af forordningerne (EØF) nr. 816/70 og nr. 817/70 er anført i bilaget til denne forordning«.

1 — § 8 i Code du Vin anvender begrebet »reduceret tørstof«, som defineres i bilag til forordning (arreté) af 24. juni 1963 om officielle metoder til analyse af vin og most: »Det reducerede tørstof udgøres af det samlede tørstof med fradrag af alt overskydende sukker over 1 g, overskydende kaliumsulfat over 1 g, manithol, dersom dette forefindes, og alle kemiske stoffer, der måtte være tilsat vinen«.

Bilagets punkt 3 bestemmer: »Det totale tørstofindhold fastsættes ved vægtfyldebestemmelse og beregnes indirekte af vægtfylden for destilleringsresten uden alkohol«.

6. Arnaud, Raby og Gallet er vindyrkere og vinproducenter i Girondedepartementet. Der blev rejst straffesag mod dem for i 1971 (Arnaud og Raby) og i 1972 (Gallet) at have foretaget ulovlig berigelse af nogle kvanta rødvin, dels ved tilsætning af alkohol eller chaptalisering (Arnaud), dels ved chaptalisering alene (Raby og Gallet).

Arnaud og Gallet blev af Tribunal Correctionnel (kriminalretten) i Bordeaux idømt bøder. Tribunal lagde resultaterne af analysen af tørstoffet ved 100°-metoden til grund for sin afgørelse.

Raby blev frifundet af Tribunal de Grande Instance i Libourne, som i så henseende lagde analysen af tørstoffet i henhold til vægtfyldemetoden til grund og afviste det resultat, der var opnået ved 100°-metoden.

Disse tre domme blev anket til Cour d'Appel i Bordeaux.

Da de tre tiltalte bl.a. havde gjort gældende, at fællesskabsforordning nr. 816/70, 817/70 og 1539/71 både indebærer tilsidesættelse af § 8 i Code du Vin, der var grundlag for tiltalerejsningerne, og forbud mod at anvende 100°-metoden for at fastslå lovsformodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, besluttede Cour d'Appel i Bordeaux ved domme af 22. maj 1974 at udsætte sagerne og i henhold til EØF-traktatens artikel 177 anmode Domstolen om at præcisere:

»1. — Om forordningerne nr. 816/70 og 817/70 og de til deres gennemførelse på det nationale plan vedtagne regler hjemler opretholdelsen af bestemmelserne i vinlovens § 8 (bekendtgørelse (»décret«) af 19. april 1898 til gennemførelse af § 2 i lov af 24. juli 1894);

2. — om brugen af analysemetoden ved tørstofprøve ved 100°, der er nødvendig for anvendelsen af nævnte § 8, er forenelig med bestemmelserne i forordning nr. 1539/71, som udelukker denne metode;

3. — § 2 i anordning (arreté) af 22. januar 1974 strider mod den nævnte forordning nr. 1539/71«.

7. Forelæggelsesdommene i sag 89/74 og sagerne 18 og 19/75 blev registreret på Domstolens justitskontor henholdsvis den 7. november 1974 og den 11. februar 1975.

Arnaud og Gallet, repræsenteret af J. Rozier, advokat ved Cour de Bordeaux, Raby, repræsenteret af J. Froidefond, advokat i Libpurne, Procureur Général (anklagemyndigheden) ved Cour d'Appel i Bordeaux, den franske regering, repræsenteret af R. Pisani, generalinspektør i landbrugsministeriets kontor for bekæmpelse af bedragerier, Den italienske Republiks regering, repræsenteret af ambassadør A. Maresca og bistået af I.M. Braguglia, Vice avvocato dello Stato, og Kommissionen, repræsenteret af sin juridiske rådgiver, G. Marenco, har indgivet skriftlige indlæg.

Ved kendelse af 26. februar 1975 har Domstolen på grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten besluttet at forene sagerne 18 og 19/75 med henblik på skriftvekslingen og ved kendelse af 28. maj 1975 at forene alle tre sager med henblik på den mundtlige forhandling.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

Imidlertid har Domstolen opfordret parterne til at gøre nærmere rede for, hvorvidt det er muligt eller umuligt at omregne de forhold alkohol/tørstof, som er fastslået ved brug af vægtfylde-metoden, til de forhold, der fremkommer ved 100°-metoden.

II — Skriftlige indlæg indgivet til Domstolen

1. Indlæg fra Arnaud, Raby og Gallet

Arnaud, Raby og Gallet har gjort gældende, at forordning nr. 816/70 og 817/70 ikke tillader, at § 8 i Code du Vin opretholdes.

Da enhver fællesskabsforordning bevirker tilsidesættelse af alle i strid hermed værende nationalretlige bestemmelser, ja endog alle overensstemmende nationalretlige bestemmelser, og da artikel 25 i forordning nr. 816/70 forbyder tilsætning af alkohol til vinen, er der ingen tvivl om, at denne artikel tilsidesætter loven af 24. juli 1894. Da det imidlertid netop var med hjemmel i denne lov, at bekendtgørelsen af 1898 indførte reglen om formodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, følger det heraf, at denne bekendtgørelse, hvis regel er gentaget i § 8 i Code du Vin, også er ophævet.

Under henvisning til artiklerne i forordning nr. 816/70 og 817/70 om chaptalisering af vinen og om definitionerne af »vin egnet til fremstilling af bordvin« samt af »kvalitetsvin fra bestemte dyrkningsområder« (k.v.b.d.) har de gjort gældende, at chaptaliseringens lovlighed ikke er gjort afhængig af resultatet af forholdet alkohol/tørstof, og at ingen af fællesskabsreglerne bestemmer, at en vin ikke opfylder definitionen af »vin egnet til fremstilling af bordvin« etc., hvis dens alkohol/tørstof-forhold for hvidvinenes vedkommende ligger højere end 6,5 og for rødvinenes 4,6.

Herved bliver formodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet en diskriminerende foranstaltning over for de i disse bestemmelser omtalte vine, dersom den anvendes på dem men ikke på andre vine fremstillet i Fællesskabet. Den medfører risiko for, at man i Frankrig anser vine for forfalskede, der i de andre medlemsstater betragtes som uforfalskede og af god kvalitet.

De tiltalte har heraf draget den konklusion, at formodningen ikke kan anvendes i en enkelt medlemsstat med hjemmel i en bekendtgørelse fra 1898, når den ikke eksisterer i nogen anden af disse stater.

I så henseende har de henledt opmærksomheden på de vanskeligheder, som anvendelsen af formodningen hver gang giver anledning til, når tilsætningen til vinen er lovlig, og særlig når en fransk vin blandes med en i en anden fællesskabsregion fremstillet vin, der lovligt er blevet chaptaliseret.

Desuden har de henvist til, at den franske lovgivning på dette område hyppigt har givet anledning til kritik fra den ønologiske videnskabs side, særligt på grund af udviklingen i betingelserne for vinfremstilling og usikkerheden med hensyn til resultaterne af metoden med tørstof ved 100°. De franske myndigheder er nødt til at anerkende fejltolerancer og endda en ændring i forholdets grænser, f.eks. som i cirkulære nr. 424 af 2. marts 1965 og i cirkulære af 25. marts 1974 (ved det sidste indførtes der en lempelse i forholdet for så vidt angår vine fra Beaujolais fra høsten 1973, der har været genstand for en forkortet vinfremstillingsproces).

De har endelig gjort opmærksom på, at videnskaben ønsker, at 100°-metoden erstattes af vægtfyldemetoden, og at den internationale konvention fra 1954 om standardisering af analysemetoderne for vin fastsatte 70°-metoden i lufttomt rum som referencemetode og vægtfyldemetoden som sædvanlig metode og udtrykkeligt foreskrev 100°-metoden til direkte måling af prøver af vin indeholdende sukker.

Vedrørende andet spørgsmål har Arnaud, Raby og Gallet gjort gældende, at forordning nr. 1539/71 udelukker anvendelsen af 100°-metoden og foreskriver vægtfyldemetoden, og at der derfor bør svares benægtende på spørgsmålet. Dette må så meget mere gælde, som de resultater, der er opnået ved den ene metode, ikke kan

sammenlignes med dem, som er opnået ved den anden. Det drejer sig om to helt forskellige metoder. Det er ikke muligt at erstatte den ene metodes resultat med den andens. Der findes hverken justeringskoefficient eller noget skema, hvorved man kan gå fra den ene metode til den anden. For øvrigt kan der af mange grunde ikke opnås sikre resultater ved 100°-metoden. Vægtfyldemetoden er en mere sikker og mere konsekvent metode.

Med hensyn til tredje spørgsmål har Arnaud, Raby og Gallet anført, at § 12 i anordningen af 22. januar 1974 strider mod forordning nr. 1539/71, eftersom der herved søges opretholdt en analysemetode, som er tilsidesat.

2. Indlæg fra Procureur Général (anklagemyndigheden) ved Cour d'Appel i Bordeaux

Procureur Général har gennemgået den relevante franske lovgivning og gjort gældende, at det af samtlige disse bestemmelser fremgår, at landbrugsministeren klart har villet opretholde den formodning om for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, der med henblik på bestemmelsen af tørstoffet har 100°-metoden som grundlag.

Efter hans opfattelse svarer dette til formålet med forordning nr. 816/70 og 817/70, hvorved medlemsstaterne forpligtes til at kontrollere vindyrkningens produkter. Det er således svært at se, at disse forordninger skulle have til formål at fjerne staternes mulighed for effektivt at udøve en sådan kontrol. Fastslåelsen af forholdet alkohol/tørstof er for øvrigt for så vidt angår de importerede vine det eneste middel, som kontrolmyndighederne har til at opspore de forfalskninger, der skyldes for stort alkoholindhold.

Procureur Général har desuden henvist til den kendsgerning, at forordning nr. 1539/71 er blevet vedtaget til gennemførelse af artikel 20 og 39 i forordning nr. 816/70 og artikel 11, stk. 4 i forordning nr. 817/70. Han gør gældende, at alle disse artikler tager sigte på at identificere bordvine eller k.v.b.d., og at forordning nr. 1539/71 alene har til formål at fastsætte de analysemetoder, som skal gøre det muligt at fastslå denne identitet.

Han har tilføjet, at det ikke er muligt med tilstrækkelig nøjagtighed at omregne værdien af forholdet alkohol/tørstof ved 100° med forholdet alkohol/tørstof ved vægtfylde, idet de to fremgangsmåder er meget forskellige i deres principper og resultater. Der kan ikke være konstante forhold mellem disse to bestemmelsesmetoder.

3. Indlæg fra den franske regering

Den franske regering har først bemærket, at »alkoholforholdet udtrykt i vægt ved reduceret prøve« ikke svarer til en analysenorm for vin men er udtryk for en ønologisk regel, hvis resultater gør det muligt at vurdere det kunstigt forøgede alkoholindhold i et konkret tilfælde ved at sammenligne med konstante værdier, som er erfaringsmæssigt kendte.

Det er indlysende, at det med hensyn til anvendelsen af en sådan regel er nødvendigt at referere sig til de elementer, som klart indgår i nævnte værdier, og til de mængder, de angår.

Med hensyn til tørstoffet må man undgå de fejltagelser, som kan opstå ved, at der findes benævnelser, der ligner hinanden men finder anvendelse på forskellige bestanddele. Før der ved anordning af 24. juni 1963 foretoges en definition af det totale tørstof, var der i fransk ret kun givet regler om tørstof opnået på basis af en bestemmelse ved 100°. Dette stof var forskelligt fra det totale tørstof på grund af, at visse af de tørre stoffer brændte væk under kogningen ved 100°. I almindelighed kaldes det »tørstof ved 100°«. Det svarer i visse tilfælde (når der hverken foreligger sukkermængder ud over 1 g pr. liter eller kaliumsulfat) til det reducerede tørstof, der omtales i § 8 i Code du Vin, men det kan aldrig betragtes som det totale tørstof.

Kemikerne er i øvrigt enige om, at det er umuligt at finde en nøgle, der gør det muligt at slutte fra det totale tørstof det reducerede. Ved fastsættelsen i henhold til den franske ordning med tørstof ved 100° tages der ikke hensyn til størstedelen af dextranerne og de fremkomne pektiner samt en del af glycerinen; på grund heraf er værdien for det tørstof, der fremkommer ved 100°-metoden, lavere, for den samme vin, end den, som beregnes ved vægtfyldemetoden. Det er imidlertid netop den store variation i mængden af de stoffer af den ovennævnte type i de forskellige vine, der gør det praktisk umuligt at erstatte den ene metodes resultater med den andens.

Den franske regering har dernæst gjort gældende, at der ikke er vedtaget nogen fællesskabsbestemmelse, der definerer metoden til beregning af enten totaltørstoffet eller det reducerede tørstof. Derfor kan man ikke antage, at en national bestemmelse, som hverken strider mod en fællesskabsbestemmelse eller konkurrerer med den, er tilsidesat.

Hvad angår de to andre spørgsmål har den franske regering anført, at et bekræftende svar på spørgsmålet, om § 8 i Code du Vin er opretholdt, nødvendigvis medfører, at der må svares på samme måde vedrørende § 2 i anordningen af 22. januar 1974.

Efter den franske regerings opfattelse må det i første række understreges, at der ikke er vedtaget nogen fællesskabsregel på området for bekæmpelse af bedragerier og forfalskninger, idet det dog er pålagt medlemsstaterne at træffe alle foranstaltninger til sikring af fællesskabsreglernes overholdelse. Regeringen har i så henseende særlig nævnt artikel 39 a i forordning nr. 816/70, der er indført ved Rådets forordning nr. 2680/72 af 12. december 1972 (EFT-specialudgave 1972 (9.-29. december), s. 25; org. ref. nr. L 289, s. 1), og som bestemmer, at medlemsstaterne træffer alle egnede foranstaltninger for, at forordningens bestemmelser overholdes.

Hvad angår bestemmelserne i forordning nr. 1539/71 har den franske regering bemærket, at der i dens overskrift står »analysemetoder«, hvorfor den ikke omfatter alle analysemetoder. Det er den franske regerings opfattelse, at det må antages, at betydningen af forordning nr. 1539/71 er begrænset til identificering og karakterisering af vine med udelukkelse af alle kontrolforanstaltninger på området for bedragerier og forfalskninger. Heraf må følge, at reglerne i bekendtgørelsen af 19. april 1898 (§ 8 i Code du Vin) hverken strider mod fællesskabsretten eller konkurrerer med den. Den franske regering gør endelig gældende, at det ville være paradoksalt at pålægge medlemsstaterne at indføre kontrolforanstaltninger, der er nødvendige til gennemførelse af forordningerne, og på samme tid fratage dem midlerne til at foretage denne kontrol.

4. Indlæg fra Den italienske Republiks regering

Efter en gennemgang af den pågældende franske lovgivning på området har den italienske regering bemærket, at formodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet er en foranstaltning til kontrol af, at der foreligger visse væsentlige egenskaber, som vinen skal have. Den refererer sig således ikke til fastlæggelsen af disse betingelser men til kontrollen af, at de er opfyldt.

Regeringen nærer den opfattelse, at en gennemgang af fællesskabsbestemmelserne afslører, at opgaven med at kontrollere tilstedeværelsen af vinens væsentlige egenskaber bortset fra enkelte undtagelser er overladt til medlemsstaterne. I så henseende har den henvist til artikel 39 a i forordning nr. 816/70 og artikel 9 i forordning nr. 1594/70 (EFT-specialudgave 1970 (II), s. 491; org. ref. JO L 173, s. 23).

Af denne grund har den italienske regering gjort gældende, at medlemsstaterne har fri adgang til at træffe kontrolforanstaltninger med henblik på at sikre overholdelsen af fællesskabsreglerne, således

at opretholdelse af formodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet i de tilfælde, hvor den nationale dommer antager, at denne udgør en sådan kontrolforanstaltning, er i overensstemmelse med den kommunitære retsorden.

Den italienske regering har anført, at svaret på andet spørgsmål følger af forordning nr. 1539/71, som fastsætter de fællesskabsanalysemetoder, der finder anvendelse i vinsektoren. Visse af forordningens grunde, især dens tredje betragtning (»... disse metoder skal følgelig være obligatoriske for alle handelstransaktioner og al kontrol«), tvinger til den antagelse, at forordningen også finder anvendelse på de nødvendige analysemetoder til kontrol af, at de væsentlige egenskaber, som fællesskabslovgivningen kræver for det pågældende produkt, er til stede. Dette synspunkt bestyrkes ved ordlyden af selve forordningens artikel 1, eftersom forordning nr. 816/70 indeholder artikel 39 a, hvorved det pålægges medlemsstaterne at træffe alle egnede foranstaltninger for, at fællesskabsbestemmelserne overholdes. Dersom man endelig anlagde et andet synspunkt, ville målet med den fælles markedsordning bringes i fare, da et produkt, der i et givet land og efter en bestemt analysemetode betragtes som en bordvin, der opfylder de krævede betingelser, ikke kan betragtes som sådan i et andet land, der har indført en anden analysemetode.

Da der blandt fællesskabsanalysemetoderne findes en metode — nemlig vægtfyldemetoden — hvis formål er samme kontrol som den, der tilsigtes ved den nationalretlige metode med tørstof ved 100°, har den italienske regering konkluderet, at fællesskabsanalysemetoden må finde anvendelse.

5. Indlæg fra Kommissionen

Kommissionen har erindret om, at Domstolen under fremgangsmåden i henhold til EØF-traktatens artikel 177 kun er kompetent til at fortolke fællesskabsretten, og har taget udgangspunkt i, at andet og tredje spørgsmål rejser samme fortolkningsproblem med hensyn til fællesskabsretten, hvorfor den mener, at spørgsmålene skal formuleres således:

»1. Hjemler forordning nr. 816/70 og 817/70 og de til deres gennemførelse vedtagne forordninger medlemsstaterne ret til at anvende en formodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet støttet på forholdet alkohol/reduceret tørstof?

2. Ved bekræftende svar på første spørgsmål: hjemler forordning nr. 1539/71 medlemsstaterne ret til at foreskrive analysemetoden ved 100° til fastslåelse af det tørstof, som er nødvendigt for at udfinde forholdet alkohol/reduceret tørstof?«

Efter Kommissionens mening rejser andet spørgsmål det problem, i hvilket omfang medlemsstaterne kan anvende nationale bestemmelser for at kontrollere og sanktionere overholdelsen af fællesskabsbestemmelserne vedrørende de ønologiske fremgangsmåder.

Kommissionen konkluderer, at medlemsstaterne ikke blot kan men også skal træffe alle egnede foranstaltninger for, at fællesskabsreglerne overholdes. Den henviser i så henseende særlig til artikel 9 i forordning nr. 1594/70 men også til artikel 39 a i forordning nr. 816/70 og artikel 13 i forordning nr. 817/70. Kommissionen anfører, at fællesskabsbestemmelserne om harmonisering af den kontrol, der indtil nu er blevet indført, ikke er udtømmende, og at ingen fællesskabsretlig bestemmelse hindrer anvendelse af formodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet på grundlag af forholdet alkohol/tørstof.

Den har imidlertid tilføjet, at medlemsstaternes handlefrihed begrænses af forbudet mod foranstaltninger med tilsvarende virkning som kvantitative importrestriktioner. En sådan foranstaltning foreligger, dersom en medlemsstats kontrol af de andre medlemsstaters produkter foretages på en strengere måde, end hvor det drejer sig om den indenlandske produktion.

Efter Kommissionens formening er det ikke muligt at anfægte dette svar ved at anføre den omstændighed, at den pågældende forordning fører til, at fællesskabslovgivningen om tilsætning til vin erstattes med en simpel konstatering af, at der er overensstemmelse mellem resultaterne af den kemiske analyse og de værdier, som er fastsat ved den nationale lovgivning. Denne indvending ville kun være begrundet, dersom formodningen var uafkræftelig. Hvis det derimod er muligt fuldt ud at føre modbevis, må den pågældende formodning betragtes som et virkeligt kontrolmiddel.

Desuden må man udskille spørgsmålet om den pågældende formodnings abstrakte lovlighed fra lovligheden af in concreto at fastsætte værdier, hvorpå formodningen bygges. Det ville f.eks. være en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ importrestriktion for alle fællesskabsvine at fastsætte værdier for forholdet alkohol/tørstof, hvorved de nationale vine begunstiges i forhold til vine fra andre medlemsstater. Skønt det imidlertid er umuligt for Kommissionen inden for rammerne af den foreliggende sag at udtale sig om, hvorvidt værdier, der gælder i henhold til fransk ret, er retfærdige eller ej for så vidt angår fællesskabsvinene, er der efter dens opfattelse intet, der på forhånd lader formode, at disse værdier stiller de andre medlemsstaters vine ringere.

Kommissionen har videre afvist en anden mulig indvending mod den ovenfor udviklede konklusion. Formodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet strider ikke mod de legale muligheder for tilsætning af vin, fordi simple matematiske beregninger er tilstrækkeligt til, at den pågældende kan bevise, at man står over for en lovlig tilsætning, hvis det faktisk forholder sig således.

Endelig har Kommissionen bemærket, at fællesskabsrettens ophævende virkning i det væsentlige består i, at nationale bestemmelser ikke kan anvendes, i det omfang deres indhold strider mod indholdet af fællesskabsreglerne. Ganske vist kan og undertiden skal en medlemsstat gå endnu længere og formelt ophæve de nationale regler. Men en sådan formel ophævelse skyldes da medlemsstatens handling. I den foreliggende sag har artikel 25 i forordning nr. 816/70 — hvis det er rigtigt, at den ved sit indhold udelukker, at der i en medlemsstat anvendes en norm svarende til § 2 i lov af 24. juli 1894 — til gengæld ingen virkning på formodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, medmindre det bevises, at der er uoverensstemmelse mellem de to regler.

Vedrørende andet spørgsmål har Kommissionen først anført, at et svar, hvorefter 100°-metoden skal erstattes af vægtfyldemetoden, nødvendiggør en ændring af værdierne i forholdet alkohol/tørstof. Imidlertid eksisterer der ingen overgangsformler mellem de tørstofværdier, der opnås i henhold til de forskellige metoder. For øvrigt synes den ønologiske videnskab heller ikke at have udarbejdet et forhold alkohol/tørstof, der bygger på det tørstof, som er opnået ved vægtfyldemetoden. Et sådant svar ville derfor føre til, at bedrageriafdelingernes vanskelige opgave blev endnu vanskeligere.

Kommissionen har desuden gjort gældende, at fællesskabslovgiveren ved vedtagelsen af forordning nr. 1539/71 i det væsentlige sigtede på en definition af de analysemetoder, der skulle anvendes ved bestemmelser af de elementer i vinen, som udtrykkeligt er nævnt i fællesskabslovgivningen.

Når dette er sagt, må det tilføjes, at forordningen imidlertid viser sig at have en videre betydning. Den fastsætter nemlig analysemetoderne »med hensyn til gennemførelse af forordningerne (EØF) nr. 816/70 og nr. 817/70«. For at nå til den konklusion, at forordning nr. 1539/71 ikke skal anvendes på kontrolmetoder, som det er overladt medlemsstaterne at træffe bestemmelse om, må man fortolke sætningens udtryk »med hensyn til gennemførelse af forordningerne nr. 816/70 og 817/70« som udelukkende relevant for

de tilfælde, hvor de to forordninger udtrykkeligt nævner de elementer, for hvilke der er fastsat en bestemt analysemetode. En sådan indskrænkende fortolkning, der er vanskelig at forsvare generelt, forekommer så meget mere ubegrundet, som de nationale kontrolforanstaltninger i henhold til artikel 39 a i forordning nr. 816/70 og artikel 9 i forordning nr. 1594/70 klart falder ind under virkeområdet for forordning nr. 816/70 og 817/70.

Antagelsen af en indskrænkende fortolkning gøres heller ikke lettere af de grunde, der anføres i præamblen til forordning nr. 1539/71. I så henseende henviser Kommissionen særlig til den tredje betragtning. Ganske vist taler de artikler, der udtrykkeligt nævnes som forordningens juridiske grundlag, nærmest for en indskrænkende fortolkning. Men denne omstændighed kan efter Kommissionens mening ikke have større betydning end bestemmelsernes og grundenes klare udtryk.

Ud fra disse betragtninger mener Kommissionen, at der må svares benægtende på det andet spørgsmål, der stilles af Cour d'Appel i Bordeaux.

I retsmødet den 11. juni 1975 er der afgivet mundtlige indlæg af Arnaud, Raby og Gallet, repræsenteret af J. Rozier, af den franske regering, repræsenteret af R. Tinlot, overinspektør i bedrageriafdelingen, og af Kommissionen, repræsenteret af dens juridiske rådgivet G. Marenco.

I dette retsmøde har parterne givet nye oplysninger, der kan sammenfattes som nedenfor:

Den franske regering har udtalt, at forordning nr. 1539/71 ikke kan indeholde metoder til efterforskning af bedragerier og forfalskninger, thi sådanne metoder eksisterer ikke på internationalt plan, da Office International de la Vigne et du Vin kun har fastsat analysemetoder med henblik på at fastslå vinenes sammensætning.

Den franske regering har for øvrigt benægtet, at den skulle have ladet formodningsreglen bortfalde ved desuetudo, og har gjort gældende, at der mellem 1965 og 1974 ad retslig vej er blevet gennemført 54 sager om kunstig forøgelse af alkoholindholdet, hvoraf 45 vedrørte franske vine, 8 italienske vine og 1 spansk vin. Blandt de 54 sager blev 18 gennemført før 1970.

Arnaud, Raby og Gallet har særlig understreget, at formodningsreglen er en regel, der berører selve varens struktur; den er derfor ikke udelukkende en kontrolregel men tværtimod en definition af ny og supplerende karakter, der er føjet til fællesskabslovgivningen. De henleder opmærksomheden på de vanskeligheder, som opstår for de interesserede, fordi det kræves, at de fører modbevis, og gør gældende, at det for de handlende og især importørerne af vin undertiden endog er umuligt at føre dette bevis.

Kommissionen har gjort gældende, at 100°-metoden ikke er den eneste, hvorved man kan fastslå, at alkoholindholdet kunstigt er forøget. Ganske vist fastsættes det nugældende forhold i Frankrig efter 100°-metoden, og ganske vist er der for øjeblikket ikke noget forhold alkohol/tørstof, der udfindes ved en anden metode. Men det er efter Kommissionens opfattelse sikkert, at man på grundlag af erfaringer opnået udelukkende ved vægtfyldemetoden kunne nå frem til at opstille et nyt forhold alkohol/tørstof.

Hertil har *den franske regering* bemærket, at det eventuelt ville være muligt at fastsætte en ny formodningsregel, der som grundlag har forholdet mellem alkohol og det reducerede totale tørstof, idet det totale tørstof beregnes efter vægtfylde, og reduktionen foretages ud fra dette efter vægtfylde beregnede totale tørstof. Imidlertid kræver udformningen af en sådan regel mange anstrengelser og megen tid. Der må mindst ca. 3-4 år til for at opnå tilstrækkelig erfaring.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 8. juli 1975.

Præmisser

1 Ved domme af 22. maj 1974 i sag 89/74 og sagerne 18 og 19/75, indgået til Domstolen henholdsvis den 7. november 1974 og den 11. februar 1975, har Cour d'Appel de Bordeaux i medfør af EØF-traktatens artikel 177 stillet nogle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets forordninger nr. 816/70 af 28. april 1970 om supplerende regler for den fælles markedsordning for vin (EFT-specialudgave 1970 (I), s. 212, org. ref. JO L 99, s. 1) og nr. 817/70 om fastlæggelse af særlige regler for kvalitetsvine fra forskellige dyrkningsområder (EFT-specialudgave 1970 (I), s. 228; org. ref. JO L 99, s. 20) og Kommissionens forordning nr. 1539/71 af 19. juli 1971 om fastsættelse af fælles analysemetoder, der finder anvendelse inden for vinsektoren (EFT-specialudgave 1971 (II), s. 493; org. ref. JO L 163, s. 41);

2 da de tre sager har samme genstand, kan de forenes med henblik på domsafsigelsen.

3 Det fremgår af forelæggelsesdommene, at spørgsmålene er stillet i anledning af en række straffesager mod nogle franske vinbønder, der særlig er tiltalt for at have foretaget ulovlig tilsætning til visse kvanta rødvin;

4 tiltalen blev rejst efter § 8 i Code du Vin, som gentager reglerne i bekendtgørelse af 19. april 1898 og opstiller en formodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, dersom forholdet mellem alkohol og reduceret tørstof i rødvine er højere end 4,6 og i hvidvine højere end 6,5, når bortses fra visse korrektioner under hensyn til særlige former for vinfremstilling.

5 Kernen i det af retten i Bordeaux stillede spørgsmål er, om fællesskabslovgivningen i vinsektoren tillader, at medlemsstaterne anvender en sådan lovsformodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, som findes i § 8 i den franske vinlov.

6 I henhold til forordning nr. 816/70 er visse fremgangsmåder, såsom forhøjelse af alkoholindholdet ved vinificering, syring og afsyring samt sødning, kun tilladt under iagttagelse af betingelserne i artikel 18-21, mens tilsætning af alkohol til vinen forbydes ved artikel 25;

7 artikel 39 a i forordning nr. 816/70, der blev indsat ved artikel 12 i Rådets forordning nr. 2680/72 af 12. december 1972, bestemmer, at medlemsstaterne skal træffe alle egnede foranstaltninger for, at forordningens bestemmelser overholdes;

8 for øvrigt tilsigter denne regel at bekræfte og udvide reglen i artikel 9 i Kommissionens forordning nr. 1594/70 af 5. august 1970, som bestemmer, at medlemsstaterne indtil vedtagelse af fællesskabsbestemmelser på dette område skal træffe alle foranstaltninger for at sikre overholdelse af bestemmelserne om tilsætning, syring og afsyring;

9 det følger heraf, at medlemsstaterne er forpligtet til at træffe effektive kontrolforanstaltninger, men at de inden for de grænser, der sættes af andre fællesskabsregler, har frihed til at vælge de metoder, som de anser for mest egnede til dette formål;

10 når en medlemsstat for at afsløre ulovlig tilsætning vedtager eller opretholder en lovsformodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, der som § 8 i Code du Vin hviler på forholdet mellem alkohol og tørstof, bliver problemet derfor, om en sådan bestemmelse skal betragtes som en kontrolforanstaltning undergivet statens kompetence eller som en analysenorm, der muligvis strider mod den pågældende fællesskabslovgivning;

11 såfremt en sådan lovsformodning ikke er uomstødelig men kan afkræftes, må den betegnes som en kontrolforanstaltning og ikke som en analysenorm;

12 under hensyn til fællesskabslovgivningens nuværende udviklingstrin må det derfor konkluderes, at en medlemsstat principielt er berettiget til ved kontrollen at anvende en lovsformodning for at afsløre tilfælde af kunstig forøgelse af alkoholindholdet.

13 Imidlertid ville en lovsformodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet ikke være lovlig som national kontrolforanstaltning, dersom dens anvendelse stillede vine fra andre medlemslande ringere og således udgjorde en foranstaltning med tilsvarende virkning som en kvantitativ restriktion, der forbydes ved EØF-traktatens artikel 30 og artikel 31, stk. 1, litra b) i forordning nr. 816/70;

14 dette ville for eksempel være tilfældet, dersom muligheden for at afkræfte formodningen vedrørende vine fra en anden medlemsstat ikke retligt og faktisk stod åbent i samme omfang og under samme betingelser som vedrørende indenlandsk vine;

15 resultatet ville være det samme, dersom lovbestemmelsen blev anvendt således, at bevisbyrden med hensyn til den pågældende sags særlige omstændigheder blev vendt om, og en påberåbelse af de klimatiske forhold i produktionsområdet, den måde vinen fremstilles på, og andre almindelige omstændigheder, som har virkning på forholdet mellem alkohol og tørstof, blev anset for utilstrækkelig til at afkræfte formodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet;

16 det tilkommer i første række den nationale ret at afgøre, om dette er tilfældet.

17 Herefter må det undersøges, om fællesskabsbestemmelserne vedrørende metoderne til analyse af vin er til hinder for, at der i en medlemsstat anvendes en kontrolforanstaltning, som hviler på en formodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, overalt hvor forholdet mellem alkohol og tørstof overstiger visse grænser;

18 Kommissionens forordning nr. 1539/71 af 19. juli 1971 om fastsættelse af fælles analysemetoder, der finder anvendelse inden for vinsektoren, trådt i kraft den 1. september 1971, bestemmer i artikel 1, at analysemetoderne med hensyn til »gennemførelse af forordningerne (EØF) nr. 816/70 og nr. 817/70« er anført i bilaget til forordningen;

19 bilagets punkt 3 lyder således: »Det totale tørstofindhold fastsættes ved vægtfyldebestemmelse og beregnes indirekte af vægtfylden for destilleringsresten uden alkohol«;

20 for at afgøre om denne analysemetode er obligatorisk, må det således i første række undersøges, om den pågældende nationale kontrolforanstaltning falder ind under anvendelsesområdet for forordning nr. 816/70 eller eventuelt for forordning nr. 817/70 om kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder, som imidlertid ikke indeholder særlige regler, der forbyder tilsætning af alkohol til vinen;

21 det bør i så henseende understreges, at medlemsstaterne, selv om forordning nr. 816/70 overlader dem valget af egnede kontrolforanstaltninger, ikke desto mindre herved forpligtes til at sørge for, at bestemmelserne om ønologiske fremgangsmåder, herunder forbudet mod tilsætning af alkohol til vinen, overholdes;

22 dette gælder under alle omstændigheder, efter at der ved forordning nr. 2680/72 af 12. december 1972, trådt i kraft den 1. januar 1973, er indsat en ny artikel 39 a i forordning nr. 816/70, som bestemmer, at »medlemsstaterne træffer alle egnede foranstaltninger for, at bestemmelserne i denne forordning overholdes«;

23 heraf følger, at en national kontrolforanstaltning, der har til formål at afsløre tilsætning af alkohol til vinen i strid med fællesskabsrettens forbud, falder ind under anvendelsesområdet for forordning nr. 816/70 og følgelig for forordning nr. 1539/71 om analysemetoder.

24 For besvarelsen af det stillede spørgsmål må det imidlertid desuden undersøges, om en lovsformodning støttet på forholdet mellem alkohol og tørstof kan anvendes i praksis, hvis vægtfyldemetoden, som er foreskrevet i forordning nr. 1539/71, er den eneste tilladelige metode til fastsættelse af det totale tørstofindhold;

25 grundlaget for den pågældende formodning er en af erfaringen udledt ønologisk regel, hvorefter der som følge af den naturlige gæring opstår et givet forhold mellem vægten af vinens alkohol og dens reducerede tørstof;

26 begrebet reduceret tørstof, kommer i betragtning i denne forbindelse, synes at adskille sig fra begrebet »totalt tørstofindhold«, der er omtalt i fællesskabsbestemmelsen, ikke blot ved, at visse stoffer fjernes, men også ved den omstændighed, at det forudsætter, at alene den såkaldte 100°-metode anvendes til udtrækning af vinens tørstoffer;

27 det reducerede tørstof kan efter det oplyste ikke beregnes på grundlag af nogen anden analysemetode, herunder vægtfyldemetoden, ligesom erfaringen viser, at der ikke findes koefficienter, hvorefter man kan omregne de værdier, der fremkommer ved andre metoder til dem, der opnås ved 100°-metoden, med dem;

28 på trods af den kritik, som denne metode har været udsat for af videnskabsmænd og branchekyndige, er der hidtil ikke fundet nogen anden metode, som kan erstatte den med henblik på lovsformodningen for kunstig forøgelse af alkoholindholdet;

29 heraf følger, at formodningen ville blive uanvendelig, dersom vægtfyldemetoden skulle erstatte 100°-metoden, hvilken sidste dog må anvendes med forsigtighed.

30 Den anvendelse af vægtfyldemetoden, der omtales i fælleskabsforordningen, er ikke et mål i sig selv men et middel til at sikre, at der sker overholdelse af fællesskabsreglerne om ønologiske fremgangsmåder og vinenes kvalitet;

31 da der ikke findes fællesskabsretlige kontrolforanstaltninger, ville det derfor stride mod sigtet med den pågældende fællesskabslovgivning at kræve anvendelse af nævnte metode, fordi det ville bevirke, at man ikke kunne anvende den eneste kontrolforanstaltning, der for øjeblikket anses for egnet til at afsløre en kunstig forøgelse af alkoholindholdet;

32 heraf følger, at fællesskabslovgivningen i vinsektoren, så længe der ikke er udarbejdet mere egnede metoder, ikke er til hinder for, at medlemsstaterne benytter 100°-metoden til at fastslå vinens tørstof med henblik på at anvende en lovsformodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, der støttes på forholdet mellem alkohol og tørstof.

Vedrørende sagsomkostningerne

33 De udgifter, der er afholdt af den franske regering, Den italienske Republiks regering og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres;

34 da retsforhandlingerne i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af Cour d'Appel i Bordeaux ved domme af 22. maj 1974, for ret:

Forordning nr. 816/70, 817/70 og 1539/71 skal fortolkes således:

Under hensyn til fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin kan en medlemsstat som national kontrolforanstaltning anvende en lovsformodning for kunstig forøgelse af alkoholindholdet, der støttes på forholdet mellem alkohol og tørstof beregnet ved 100°-metoden, forudsat at formodningen kan afkræftes, og at den anvendes således, at vine fra andre medlemsstater retligt eller faktisk ikke stilles ringere.

Lecourt Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Monaco

Pescatore Kutscher Sørensen O'Keeffe

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 30. september 1975.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident